

Ullrich Junker

**Dom schronienia pod Śnieżką/ Schneekoppe
Wilcza Poręba/ Wolfshau /
zbudowany przez berlińskiego lekarza
dr. Alberta Citrona w 1912 r.
i przejęty przez pisarza Gerharta Pohla
w 1933 roku.**

© im November 2023
Ullrich Junker
Mörikestr. 16
D 88285 Bodnegg
Thumaczył Henryk Dąbkiewicz

Dom schronienia¹ w Wilczej Porębie/ Wolfshau

Berliński lekarz dr Albert Citron zbudował ten dom w 1912 r. na szczycie Wolfshau, w drodze na Snieżkę/Schneekoppe. Prawdopodobnie był pod takim wrażeniem lokalizacji i wspaniałego widoku na Schneekoppe, że postanowił zbudować tu dom wakacyjny. Zachwycające motto Horacego nad korytarzem jest prawdopodobnie tego świadectwem.

Na dwóch belkach stropowych w salonie schroniska dr Albert Citron wpisał swoje imię z monogramem "A C", a dla swojej żony Charlotte uwiecznione z monogramem "C C". Charlotte Citron, z domu Levin, była zaznajomiona z kręgami kulturalnymi Berlina. Jej brat Radny ds. Handlu Willy Levin był wielkim mecenasem sztuki w Berlinie. Utrzymywał kontakty z Hugo von Hofmannsthałem, Maxem Reinhardtem, Richardem Straussem i wieloma innymi osobistościami ówczesnej sceny artystycznej.

Richard Strauss upamiętnił Willy'ego Levina jako "Skat" w operze "Intermezzo", jak napisał w liście do Willy'ego Levina. Dr Albert Citron zmarł 10 maja 1931 r. w Berlinie-Charlottenburgu. Wdowa po nim, pani Charlotte Citron, wraz z dwoma synami, dr Friedrichem Citronem i Wolfgangiem Citronem, sprzedała dom w Wilczej Porębie/Wolfshau pisarzowi Gerhartowi Pohlowi w Berlinie-Wilmersdorfie 16 października 1932 roku. Gerhart Pohl nabył dom oraz ruchomości za cenę 25.000 marek Rzeszy, która zgodnie z umową ratalną miała zostać zapłacona w 10 ratach. Raty zostały zapłacone po raz pierwszy w dniu 1 października 1933 r., a po raz ostatni w dniu 1 stycznia 1936 r.

Rodziny Citron i Levin były żydowskie. Charlotte Citron z domu Levin z Berlina (Wilmersdorf) została deportowana do Łódzkiego getta Litzmannstadt 18 października 1941 roku, gdzie zginęła 13 stycznia 1942 roku.

Naziści zakazali Gerhartowi Pohlowi pisania w 1935 roku. Dzięki specjalnemu zezwoleniu mógł on ubiegać się o publikacje w indywidualnych przypadkach. Dom na szczycie Wilczej Poręby/Wolfshau miał stać się miejscem schronienia dla osób prześladowanych przez nazistów, a po 1945 r. otrzymał nazwę "Fluchtburg"².

Ullrich Junker

---

¹ Dom ten nosił nazwę „Zamek Schronienia” Pohl spotykał się tu regularnie z przyjaciółmi i podobnie nastawionym narodem, a mianowicie z członkami opozycji i prześladowanymi osobami reżimu nazistowskiego (tj. Will Erich Peuckert, Carlo Mierendorff, Theodor Haubach, Johannes Wüsten, Jochen Klepper i Werner Milch).

² Szczególne znaczenie ma jego głęboka powieść *Fluchtburg* (1955), prześladowania, opór i emigracja – zarówno wewnętrzna, jak i zewnętrzna – odzwierciedlona na podstawie własnego doświadczenia. Książka, wydana przez wydawnictwo Lettner, otrzymała nagrodę literacką w Niemczech.

Zamek schronienia z widokiem na Snieżkę i Kopę

OMNIBUS TERRARUM MIHI PRAETER OMNES ANGULUS RIDET. A.D. 1912

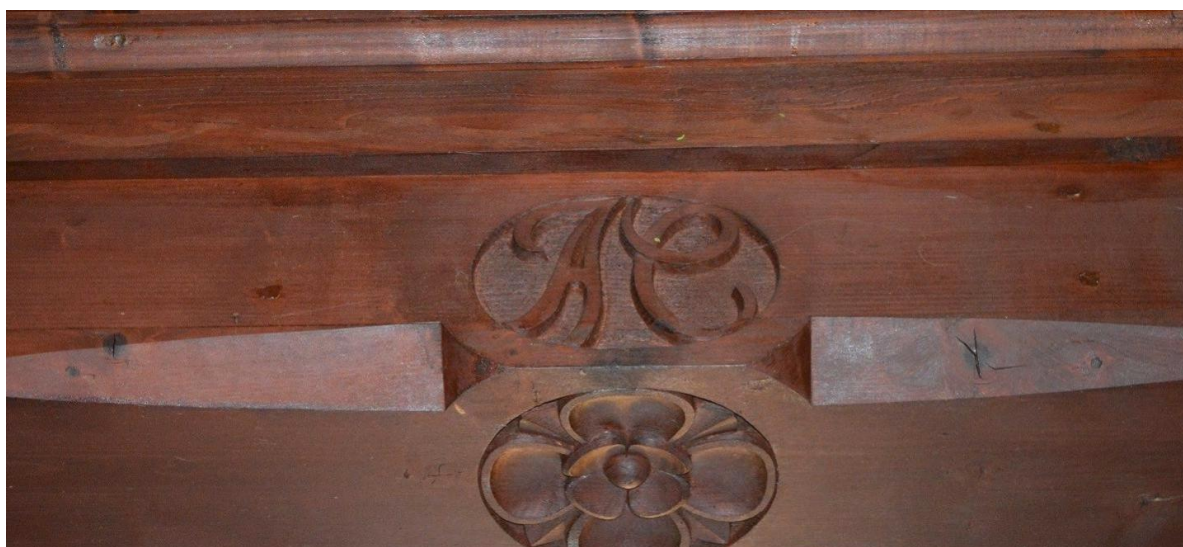
OMNIBUS TERRARUM MIHI PRAETER OMNES ANGULUS RIDET. A.D. 1912.

- 🇨🇵 Tento kout země je mi nade všechna místa v celém světě drahý. — Anno Domini 1912
Quintus Horatius Flaccus, římský básník (r. 65 př. n. l. - r. 8 př. n. l.)
- 🇵🇱 Ów kącik na ziemi uśmiecha się do mnie ponad wszystkie inne. — Anno Domini 1912
Horacy, poeta rzymski (65 - 8 przed Chr.)
- 🇩🇪 Lacht mir doch kein Winkel der Welt, wie dieser. — Anno Domini 1912
Quintus Horaz Flaccus, römischer Dichter (65 v. Chr. - 8 v. Chr.)
- 🇬🇧 That corner of the world smiles for me more than anywhere else. — A. D. 1912
Quintus Horaz Flaccus, roman poet (65 b.c - 8 b.c)

Pokój dzienny w schronisku

Dr Albert Citron i jego żona Charlotte Citron, z domu Levin, dwie belki stropowe ozdobione swoim monogramem.

Monogram Albert Citron

Monogram Charlotte Citron

DE

In diesem Haus, das in die Literatur- und Zeitgeschichte eingegangen ist, fanden Verfolgte und von Tode bedrohte Gegner der Hitler-Barbarei Unterschlupf und Hilfe für ihre rettende Flucht über die nahe Grenze in die Tschechoslowakei.

Der Schriftsteller **Gerhart Pohl**, * 9.07.1902 in Trachenberg, † 15.08.1966 in Berlin, hatte das Haus 1933 von dem Arzt Dr. med. **Albert Citron** erworben.

In seinem Roman „Fluchtburg“ schildert Gerhart Pohl das Wirken und Treffen von kritischen und äußerst besorgten Freunden, die ähnlich dem Kreisauer Kreis im Widerstand zum Hitler-Regime standen.

Pohl war ein enger Vertrauter **Gerhart Hauptmanns**. Ihm oblag es im Jahre 1946, mit der russischen und polnischen Militärverwaltung die Überführung des toten Dichters nach Hiddensee zu verhandeln und zu organisieren.

Personen, die sich in der Fluchtburg trafen:

Werner Milch, Germanist, war Pohls Jugendfreund aus der gemeinsamen Gymnasialzeit in Breslau. Nachdem man ihm wegen seiner jüdischen Herkunft eine Lehrstätigkeit in Breslau verweigert hatte, zog er in die Stille nach Wolfshau und baute ein Haus neben der Fluchtburg. Während des Pogroms am 9.11.1938 wurde Milch in ein Konzentrationslager verschleppt. Durch den unermüdlichen Einsatz seiner Freunde kam er jedoch nach 6 Wochen wieder frei. Im Juni 1939 emigrierte er dann nach Großbritannien.

Carlo Mierendorff, Sozialwissenschaftler und Schriftsteller, fand nach 5 Jahren Inhaftierung in KZ's Zuflucht bei Pohl in Wolfshau. Mierendorff war Mitglied des Kreisauer Kreises. Am 4.12.1943 kam er bei einem Luftangriff auf Leipzig ums Leben.

Theo Haubach, Journalist und Politiker, Mitglied des Kreisauer Kreises, wurde in Verbindung mit dem missglückten Attentat vom 20.07.1944 auf Hitler durch dessen Schergen gemeinsam mit **Helmuth Graf von Moltke** am 23.01.1945 gehängt.

Jochen Klepper, Theologe, Journalist und Schriftsteller (Roman: „Der Vater“), entzog durch gemeinsamen Freitod seiner Familie am 11.12.1942 seine jüdischstämmige Frau und Tochter der Deportation ins KZ.

Johannes Wüsten, Graphiker und Schriftsteller (Roman: „Rübezahl“), wurde zur Flucht über den Riesengebirgskamm verholten, die Gestapo griff ihn in Paris auf. Des Hochverrats angeklagt, verstarb er im Zuchthaus Brandenburg-Görden am 26.04.1943.

Die vorgenannten Personen sind nur einige aus dem Kreis jener, die sich in der Fluchtburg trafen. Das Engagement Pohls, „dem Retter von Bedrängten in fürchterlicher Zeit“, ist in den Wäldern des jüdischen Nationalfonds vom Staat Israel gewürdigt worden; ihm zu Ehren pflanzte man zehn Bäume.

Pohls Schwägerin **Luisse (Lisa) Pohl**, * 25.03.1906, † 17.01.2006 in Wolfshau, war zu Kriegsende in die Fluchtburg gekommen. Wider Erwarten bewohnte sie dieses Haus bis zu ihrem Tode.

Auch nach 1945 war die Fluchtburg ein Ort der Besinnung und Gedankenaustausches für viele, die ihre schlesische Heimat verlassen mussten.

Mit Hochachtung und Respekt für das mutige Wirken dieser besorgten Menschen möge diese Tafel an sie erinnern.

Ponizej tekst na tablicy pamiątkowej:

W tym domu, który wszedł do historii literatury, schronienie na swej drodze ucieczki przez granicę do pobliskiej Czechosłowacji znajdowali prześladowani i zagrożeni śmiercią przeciwnicy barbarzyństwa hitlerowskiego.

Pisarz Gerhart Pohl (ur. 9 lipca 1902 r. w Żmigrodzie, zm. 15 sierpnia 1966 r. w Berlinie) w roku 1933 r. nabył nieruchomość od doktora medycyny Alberta Citrona.

W swojej powieści „Fluchtburg” Pohl przedstawia działalność i spotkania przypominającej „Krąg z Krzyżowej” grupy zatroskanych i krytycznie nastawionych do reżimu hitlerowskiego przyjaciół.

Pohl był zaufanym Gerharta Hauptmanna. Na nim spoczął w roku 1946 obowiązek negocjacji z sowiecką i polską administracją państwową w sprawie przetransportowania ciała noblisty na wyspę Hiddensee.

Osoby, które spotykały się we „Fluchtburgu”:

Werner Milch, germanista, przyjaciel Pohla z czasów gimnazjalnych we Wrocławiu. Po utracie z powodu żydowskiego pochodzenia prawa do wykonywania zawodu nauczyciela we Wrocławiu udał się do cichej Wilczej Poręby i zbudował dom obok „Fluchtburgu”. W wyniku pogromu 9 listopada 1938 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego, dzięki niestrudzonej interwencji

przyjaciół zwolniony po sześciu tygodniach. W czerwcu 1939 r. wyemigrował do Wielkiej Brytanii.

Carlo Mierendorff, socjolog, pisarz, po pięciu latach osadzenia w obozie koncentracyjnych znalazł schronienie w domu Pohla, w Wilczej Porębie. Był członkiem „Kręgu z Krzyżowej”. Zginął 4 grudnia 1943 r. podczas nalotu na Lipsk.

Theo Haubach, dziennikarz i polityk, po nieudanym zamachu na Hitlera 20 lipca 1944 r. powieszony przez hitlerowskich oprawców wspólnie z Helmutem Jamesem Moltke 23 stycznia 1943 r.

Jochen Klepper, grafik i pisarz (powieść „Der Vater“), aby uniknąć deportacji do obozu koncentracyjnego, popełnił 11 grudnia 1942 r. wraz z żoną pochodzenia żydowskiego i córką samobójstwo.

Johannes Wüsten, grafik i pisarz (powieść „Rübezahl”) uzyskał pomoc w ucieczce na drugą stronę Karkonoszy, schwytany przez Gestapo w Paryżu. Oskarżony o zdradę stanu, zmarł w więzieniu Brandenburg-Görden 26 kwietnia 1943 r.

Wymienione osoby to tylko niektóre spośród tych, które spotykały się we „Fluchtburgu”. Zaangażowanie Pohla, „ratownika będących w niebezpieczeństwie w strasznych czasach” – uhonorowane zostało przez państwo Izrael posadzeniem dziesięciu drzew w lesie Żydowskiego Funduszu Narodowego. Szwagierka Pohla- Lisa Pohl (ur. 25 marca 1906 r., zm. 17 stycznia 2006 r. Wilczej Porębie) przybyła do „Fluchtburgu” pod koniec II Wojny Światowej. Na przekór historii mieszkała w tym domu do śmierci. Także po roku 1945 r. „Fluchtburg” był miejscem pamięci i wymiany myśli dla osób, które musiały opuścić swoją śląską, małą ojczyznę.

Niech ta tablica oddaje szacunek dzielnym ludziom i upamiętnia ich odważne czyny.